

Підрядні сполучники й сполучні слова в складнопідрядних реченнях

Складнопідрядним називають речення, частини якого нерівноправні за змістом та граматично і з'єднані за допомогою сполучників підрядності або сполучних слів.

Якщо завтра не буде дощу, підемо гуляти в парк.

У складнопідрядному реченні завжди є одна головна частина й одна або кілька підрядних.

Лайфхак! Підрядною буде та частина, яка починається зі сполучника або сполучного слова.

Сполучні слова, на відміну від сполучників, **є членами речення**, до яких можна поставити запитання, також на них падає **логічний наголос**.

У ролі сполучних слів можуть бути займенники (найчастіше такі: хто, що, який, чий, котрий, скільки) та прислівники (як, наскільки, де, куди, звідки, коли, доки, відколи, чому, навіщо, чого тощо).

Хто думає, той і розум має.

Сполучник можна замінити лише сполучником, а сполучне слово — тільки іншим сполучним повнозначним словом, членом речення.

Пахне любов'ю торт, який готувала мені мама на день народження.

Лише сполучними словами бувають:

- займенники ХТО, ЯКИЙ, КОТРИЙ, ЧИЙ, СКІЛЬКИ, НАСКІЛЬКИ;
- прислівники ДЕ, КУДИ, ЗВІДКИ, ПОКИ (АЖ ПОКИ), ДОКИ (АЖ ДОКИ), ВІДКОЛИ, НАВІЩО (НАЩО, ЗАДЛЯ ЧОГО, ЗАРАДИ ЧОГО), ЧОМУ (причина).

Лише сполучниками бувають:

- аби, щоб, для того щоб, задля того щоб;
- мов, немов, немовби, немовбито, наче, неначе, неначебто, ніби, нібито, буцім, буцімто;

- перед тим як, після того як, з того часу як, тим часом як, тоді як, як тільки, тільки-но, тільки що, ледве, щойно, перш ніж;
- якщо, якби, коли б, аби, раз;
- хоч (хоча), хай, нехай, дарма що, незважаючи на те що, попри те що;
- так що;
- бо, тому що, через те що, тим що, затим що, оскільки, позаяк;
- аж, що аж, що й.

ЩО, ЯК, КОЛИ можуть бути і сполучниками, і сполучними словами.

Розрізняйте!

«ЩО» — сполучне слово, якщо його можна замінити займенниками «який», «котрий» (у підрядних означальних), «щось» або іменником із контексту (у підрядних з'ясувальних).

Я чекала його на набережній, що названа Оболонською. («що» можна замінити займенником «яка», на «що» падає логічний наголос, значить, це сполучне слово (займенник), у реченні є підметом).

«ЩО» — сполучник, якщо така заміна неможлива або на нього не падає логічний наголос.

Він не здогадувався, ЩО завтра на нього чекає вечірка до його дня народження.

«ЯК» — сполучник — у підрядних часу, умови, порівняльних.

Розум без книжки, як птах без крил (Нар. тв.) (підрядна порівняльна).

«ЯК» — сполучне слово — у підрядних способу дії.

Він жив, як належить жити чесній людині.

«КОЛИ» — сполучник — у підрядних умови (можна замінити на «якщо», «якби»).

Коли б ти захотіла, я б уже давно все вивчила.

«КОЛИ» — сполучне слово — у підрядних означальних, з'ясувальних і обставинних часу.

Я хочу знати, коли ти повернешся.

Практичні завдання

1. Опираючись на відео та конспект до уроку, напишіть три речення, у яких слова ЩО, КОЛИ, ЯК є сполучниками, та три речення, у яких ці слова є сполучними словами.

2. Визначте, які види підрядного зв'язку між частинами речення використала Ліна Костенко у фрагментах із вірша «Життя іде і все без коректур».

Не знаю я, що буде після нас,
в які природа убереться шати.
Єдиний, хто не втомлюється, — час.
А ми живі, нам треба поспішати.

«...ЩО буде після нас...» — оскільки на «що» падає логічний наголос, це сполучне слово, член речення — підмет.

«...в ЯКІ природа убереться шати» — до сполучного слова «які» можна поставити питання, це член речення, означення.

«Єдиний, ХТО не втомлюється, — час» — слово «хто» можна замінити іменником «час», це сполучне слово, член речення — підмет.

Не бійся правди, хоч яка гірка,
не бійся смутків, хоч вони як ріки.
Людині бійся душу ошукать,
бо в цьому схибиш — то уже навіки.

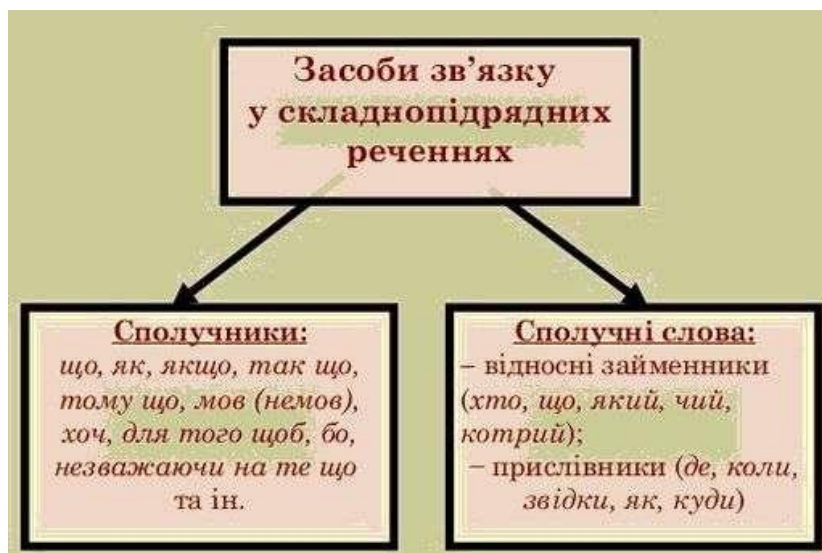
«...хоч яка гірка»,
«...хоч вони як ріки».
Слово «хоч» — допустовий сполучник.

«...бо в цьому схибиш».
Слово «бо» — сполучник причини.

Ілюстративний матеріал

Засоби зв'язку в СПР	
Сполучники	Сполучні слова
не є членом речення; не можна поставити питання; не падає логічний наголос; його можна опустити; можна замінити лише синонімічним сполучником	є членом підрядного речення; можна поставити питання; падає логічний наголос; його не можна опустити; можна замінити іншою самостійною частиною мови
Знаю, що завтра буде дощ.	Побачив зайця, що сидів під кущем.

Аз Бб Вв Українська мова

Рекомендовані джерела

1. Катерина Лепська. «Складнопідрядне речення». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=bXZv6IAuIV0>.
2. ЗНО-уроки: українська мова і література. «Складнопідрядне речення, його будова й засоби зв'язку». URL: https://www.youtube.com/watch?v=3_ty8-268A.
3. Мійклас. Конспект уроку «ЩО,ЯК,КОЛИ,ЧИМ». URL: <https://goo.su/9xhh>.
4. Мійклас. Конспект уроку «Як розрізняти сполучники та сполучні слова». URL: <https://goo.su/vdT>.